

Hemşirelik Öğrencilerinin Ameliyathane Uygulamasına Yönelik Deneyimlerinin Belirlenmesi Determination of Nursing Students' Experiences on Operating Room Practice

Filiz SALMAN¹ , Şahinde CANBULAT^{2*}

¹Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye

²Ankara Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Makale Bilgisi	ÖZ
<i>Geliş Tarihi:</i> 27.09.2022	<p>Amaç: Bu çalışma, klinik uygulama alanı olarak ameliyathanede uygulama yapan hemşirelik öğrencilerinin uygulama deneyimlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Örneklem ve Yöntem: Kesitsel ve tanımlayıcı tipteki bu araştırma bir üniversitenin hemşirelik bölümünde okuyan ve ilk defa ameliyathanede klinik uygulama yapan 144 öğrenci ile yürütülmüştür. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı testler ve ki-kare testi kullanılmıştır. Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20±1.95 (n=144) olup %79.9'u (n=115) kadındır. Ameliyathane uygulaması öncesinde öğrencilerin %97.9'unun ameliyathane ortamını merak ettiği, %77.8'inin heyecan yaşadığı, %33'ünün ise olumsuz bir deneyim yaşamaktan korktuğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğu (%79.9) ameliyathane uygulaması ile asepti-antisepsi kavramını daha iyi anladığını belirtmiştir. Eğitim hemşiresi eşliğinde uygulama yapan öğrencilerin (%65.3) ortama uyum sağlamak için personellerden destek aldığı, hemşirelerle daha rahat iletişim kurduğu, soru sorabildiği ve bilgi alabildiği belirlenmiştir (p<0.05). Öğrencilerin %50.7'si ameliyathanede yapılan iki günlük uygulama süresini kısa bulmuştur. Öğrencilerin %47.2'sinin ameliyathane hemşiresi olmak istediği, bunun nedeninin ise ameliyathanenin hareketli, heyecan verici, ilgi çekici ve bağımsız bir yer olması nedeniyle olduğu belirlenmiştir. Sonuç: Bu çalışmada ameliyathane uygulaması sırasında öğrencilerin olumlu ve olumsuz deneyimler yaşadığı ve rehber hemşire eşliğinde yapılan uygulamanın öğrencilerin yaşadığı olumlu deneyimleri artırdığı belirlenmiştir. Ameliyathane uygulamasına çıkmadan önce öğrencilerin uygulamaya hazırlanması ve uygulamanın rehber eşliğinde yürütülmesi önerilmektedir.</p>
<i>Kabul Tarihi:</i> 05.06.2023	

Anahtar Kelimeler: Ameliyathane, deneyim, hemşire, klinik uygulama, öğrenci

Article Information	ABSTRACT
<i>Received:</i> 27.09.2022	<p>Aim: This study was conducted to evaluate the experiences of nursing students who practice in the operating room as a clinical practice area. Subjects and Method: This cross-sectional and descriptive study was conducted with 144 students studying in the nursing department of a university and performing clinical practice in the operating room for the first time. The data were collected with a questionnaire prepared by the researchers. Descriptive tests and chi-square test were used in the analysis of the data. Results: The mean age of the students participating in the study was 20±1.95 (n=144) and 79.9% (n=115) of them were women. It was determined that 97.9% of the students were curious about the operating room environment before the operating room practice, 77.8% were excited, and 33% were afraid of having a negative experience. Most of the students (79.9%) stated that they understood the concept of asepsis-antisepsis better with the operating room practice. The students who practiced accompanied by the training nurse (%65.3) received support from the staff to adapt to the environment, communicated more easily with the nurses, asked questions, and received information (p<0.05). The 50.7% of the students found the two-day practice period in the operating room to be short. It was determined that 47.2% of them wanted to be an operating room nurse because the operating room was an active, exciting, interesting and independent place. Conclusion: In this study, it was determined that the students had positive and negative experiences during the operating room practice and the practice performed with the mentor nurse increased the positive experiences of the students. It is recommended that the students should be prepared before the operating room practice and that the practice should be carried out with a mentor.</p>
<i>Accepted:</i> 05.06.2023	

Keywords: Operating room, experience, nurse, clinical practice, student

doi: 10.46971/ausbid.1180763

Araştırma makalesi (Research article)

Bu çalışma 3-6 Ekim 2019 tarihinde İzmir ilinde düzenlenen 3. Uluslararası 11. Ulusal Türk Cerrahi ve Ameliyathane Hemşireliği Kongresinde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

Atf vermek için/To cite: Salman, F., & Canbulat Ş. (2023). hemşirelik öğrencilerinin ameliyathane uygulamasına yönelik deneyimlerinin belirlenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 51-61. <https://doi.org/10.46971/ausbid.1180763>

*Sorumlu yazar/Corresponding Author: Şahinde Canbulat, sahcanbulat@yahoo.com

Giriş

Hemşirelik eğitiminde teorik ve uygulamalı eğitim yöntemleri birlikte kullanılmaktadır. Bu nedenle hemşirelik eğitiminin tamamlayıcısı olan klinik eğitim ve öğretim faaliyetleri, hemşirelik öğrencilerine mesleki bilgi ve becerilerin kazandırılmasında kritik öneme sahiptir (Pollard ve ark., 2007). Klinik uygulama öncesi edinilen teorik bilgiler, sınıf içi ve laboratuvar ortamlarında simülasyon, demonstrasyon, video gibi yeni eğitim öğretim yaklaşımlarıyla pekiştirilmekte, klinik uygulama esnasında ise öğrenciler hem öğrenme deneyimi kazanmakta hem de uygulama becerilerini gerçek ortamda geliştirmektedir (Göriş ve ark., 2014; Morgan, 2006). Cerrahi hastalıkları hemşireliği eğitiminde öğrenciler perioperatif bakımı öğrenmekte, cerrahi klinikler ve ameliyathanede uygulama yaparak öğrendiklerini alanda görme ve deneyimleme fırsatı bulmaktadır.

Ameliyathaneler hasta güvenliğini sağlamak için sıkı enfeksiyon kontrolünün uygulanması gereken alanlardır (Munoz-Price ve ark., 2012). Ameliyathaneye kabul edilebilecek öğrenci kapasitesinin sınırlı olması, buna karşılık öğrenci sayılarının ise fazla olması nedeniyle bu alanda ya kısa süreli uygulamalar yapılmakta ya da öğrenciler bu alanı görememektedir. Ameliyathanede klinik uygulama yapan öğrenci hemşirenin ameliyata nasıl hazırlandığını, hastayı ameliyata nasıl hazırladığını, hemşire-hasta iletişimini, ameliyatı ve ameliyatta kullanılan aletleri, enstrümantasyonu, hastaya pozisyon vermeyi, malzeme ve alet sayımını, asepsi ve antisepsi kurallarının nasıl uygulandığını, sirküle ve scrub hemşirenin rollerini ve hastanın ameliyathaneye gelişinden uyanma ünitesine transferine varan süreci gözlemleme fırsatı bulmaktadır. Bu nedenle perioperatif bakımın öğrenilmesinde ameliyathane deneyimi büyük öneme sahiptir. Bu deneyim ile öğrenci sürece hakim olmanın yanı sıra perioperatif dönemdeki hastanın bakım gereksinimlerine ve hemşirenin rollerine ilişkin teorik bilgiyi uygulamayla birleştirerek daha etkili bir öğrenme deneyimi kazanmaktadır (Callaghan, 2011).

Ameliyathane ortamının karmaşıklığı ve bilinmezliği, öğrencilerin ameliyathane uygulaması sırasındaki deneyimlerini olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilir. Ameliyathanede uygulama yapan hemşirelik öğrencilerinin uygulama sırasındaki deneyimleriyle ilgili az sayıda araştırma olmasına rağmen yapılan çalışmalarda öğrencilerin bu ortama girerken kaygılarının arttığı bildirilmektedir (Del Blanco ve ark., 2017; Fındık ve ark., 2015; van Giersbergen ve ark., 2016). Ameliyathane gibi riskli bir ortamda kaygısı yüksek olan öğrencilerin hata yapma olasılığı da artabilir. Hafif düzeyde stres öğrencilerin öğrenme sürecini olumlu etkilerken, yüksek düzey stres ise öğrenmeyi olumsuz etkilemekte, hatalara, iletişim sorunlarına, uygulamada pasif kalmaya ve soru sormaktan çekinmeye neden olmaktadır (Arabacı ve ark., 2015; Meyer ve ark., 2016). Ameliyathane uygulaması öncesinde simülasyon, demonstrasyon, video ve formal anlatımla öğrencilerin hazırlanması etkili perioperatif deneyim geliştirmede önemli faktörlerdir (Breedt & Labuschagne, 2019). Ameliyathane uygulaması sırasında ise karşılıklı geri bildirim, iletişim ve önemli bilgilerin transferi ameliyathanede uygulama yapan öğrenci için iyi bir öğrenme ortamı oluşturmaktadır (Averlid & Hoglund, 2020). Öğrencilere iyi bir öğrenme ortamı sağlayabilmek için öncelikle bu uygulama sırasında yaşadıkları deneyimlerin belirlenmesi gerekmektedir.

Öğretim elemanlarının, hemşire yöneticilerinin, klinik hemşirelerin ve ayrıca öğrenci hemşirelerin görüşleri başarılı müfredat planlamalarının oluşturulmasında önemli bir role sahiptir (van Giersbergen ve ark., 2016). Etkili bir ameliyathane uygulamasının lisans öğrencilerinin öğrenme ihtiyaçlarına katkı sağlayacağı ve öğrencilerin perioperatif hemşireliği kariyer alanı olarak görmelerinde teşvik edici olabileceği düşünülmektedir (Callaghan, 2011). Bu nedenle ameliyathane uygulamasındaki öğrenci deneyimlerinin bilinmesi, uygulamada öğrencilerin hislerini anlamada, öğrenim ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve etkin perioperatif deneyim kazandırma planlamasının geliştirilmesinde eğitimcilere yardımcı olacaktır.

Bu çalışma ameliyathanede ilk defa klinik uygulamaya çıkan hemşirelik öğrencilerinin, ameliyathane uygulamasına yönelik deneyimlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları:

1. “Ameliyathane uygulamasından öğrencilerin beklentisi nedir?”
2. “Öğrencilerin ameliyathane uygulamasına yönelik deneyimleri nelerdir?”
3. “Ameliyathane uygulamasını ameliyathane hemşiresi eşliğinde yapmanın öğrencilerin deneyimi üzerine etkisi var mıdır?”

Örneklem ve Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel türdedir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Ankara Üniversitesi Hemşirelik Bölümü ikinci sınıfında okuyan, 2018-2019 eğitim öğretim yılı içinde Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği dersini alan ve bu ders kapsamında ilk defa ameliyathanede klinik uygulama yapan 186 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmaya katılmayı kabul eden 144 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma soruları öğrencilerin ameliyathane uygulamasındaki deneyimlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Araştırma sorularının oluşturulabilmesi için öğrencilerin deneyimlerini inceleyen araştırmalar (Callaghan, 2011; Del Blanco ve ark., 2017; Hughes, 2006; Meyer ve ark., 2016; van Giersbergen ve ark., 2016) ve bir önceki eğitim öğretim dönemi sonunda ders değerlendirmesi kapsamında öğrencilere ameliyathane deneyimleriyle ilgili sorulan açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar kategorize edilmiştir. Öğrencilerin geri bildirimlerinde sıklıkla belirttiği konular kapalı uçlu soru formatına getirilmiş ve bazı sorular “evet”, “hayır”, “kısmen” şeklinde cevaplayabilecekleri şekilde oluşturulmuştur. Anket, yaş, cinsiyet, uygulama sırasında rehber hemşirenin varlığı, öğrencilerin uygulamadan beklentileri, mezuniyet sonrası ameliyathane hemşiresi olmaya yönelik görüşleri ve uygulama öncesi ve sırasında yaşadığı deneyimleri içeren 34 adet sorudan oluşmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği dersi teorik eğitimi, 13 hafta süresince haftada 5 saat olmak üzere 65 saat, klinik uygulama süresi ise haftada 2 gün (16 saat) olmak üzere toplam 26 iş günüdür (208 saat). Dersin kapsamında uygulama öncesi öğrencilere, sistemlerin cerrahi hastalıkları ve hemşirelik bakımı konuları yanında ameliyathane hemşireliği konusunda da teorik bilgi verilmiştir. Ameliyathane hemşireliği konu alt başlıkları; ameliyathane hemşiresinin görev tanımları, ameliyathanede hasta ve çalışan güvenliği, asepti-antisepsi, ameliyathanenin işleyiş biçimi, hasta ve ortam hazırlığı, enfeksiyon kontrolü, cerrahi aletler, dokümantasyon, gününbirlik cerrahi, ekip iletişimi ve ameliyathanede hasta transferidir. Teorik ders tamamlandıktan sonra konuk olarak davet edilen ameliyathane eğitim hemşiresi ile birlikte öğrencilere laboratuvar ortamında önlük giyme, steril eldiven giyme, bohça açma ve masa hazırlığı konularında 2 saat süren uygulamalar yaptırılmıştır. Ardından ameliyathanelerin fiziksel şartlarına ve her öğrencinin ameliyathaneyi görebilmesine olanak tanıyan bir rotasyon planlaması oluşturulmuş ve öğrencilerin ameliyathanede ikişer gün (16 saat) gözlemsel

uygulama yapabilmeleri sağlanmıştır. Ameliyathane uygulaması üniversitenin iki ayrı ameliyathanesinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama sabahı eğitimci ve rehber hemşire tarafından ameliyathane girişinde karşılanan öğrencilere, öncelikle ameliyathanenin fiziki yapısı, genel kuralları ve işleyişi hakkında bilgi verilmiş, daha sonra her odaya bir öğrenci olacak şekilde öğrenciler ameliyat odalarına, oda ekibiyle tanışılarak yerleştirilmişlerdir. Bu aşamadan sonra uygulama, kurum politikasına göre bir ameliyathanede eğitim hemşiresi rehberliğinde, diğer ameliyathane ise ameliyat odası hemşireleri ile birlikte sürdürülmüştür. Veriler ameliyathane uygulaması tamamlandıktan sonra sınıf ortamında, araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu ile 1-15 Haziran 2019 tarihleri arasında toplanmıştır.

Verilerin İstatistiksel Değerlendirmesi

Araştırma verileri SPSS 16 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde sayı (n), yüzde (%), ortalama (\pm), standart sapma (ss) ve ki-kare testi (χ^2) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi kabul edilmiştir.

Etik Kurul Beyanı

Araştırmanın yapılabilmesi için 20/05/2019 tarih ve 12/204 sayılı numarası ile Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığından etik kurul onayı, Hemşirelik Bölüm Başkanlığından kurum izni ve öğrencilerden araştırmaya kabul ettiklerine dair sözlü ve yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20 ± 0.95 ($n=144$) olup, 79.9'u ($n=115$) kadındır. Öğrencilerin %65.3'ü hastanede görev yapmakta olan ameliyathane eğitim hemşiresi rehberliğinde ameliyathanede klinik uygulama yapmıştır. Öğrencilerin ameliyathane uygulamasından genel beklentileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Ameliyathane Uygulamasından Beklentileri*

	n (%)
Hemşirenin ameliyata nasıl hazırlandığını gözlemek	100 (23.1)
Ameliyatın nasıl yapıldığını gözlemek	99 (22.9)
Ameliyathane ortamını gözlemek	86 (19.9)
Ameliyatta kullanılan aletleri gözlemek	53 (12.3)
Asepsi antisepsi kurallarının nasıl uygulandığını gözlemek	53 (12.3)
Hastanın nasıl hazırlandığını gözlemek	19 (4.4)
Odanın nasıl hazırlandığını gözlemek	17 (3.9)
Hastanın transferini gözlemek	1 (0.2)
Toplam	432 (100.0)

*Çoklu veri, n: Örneklem sayısı, (%): Örneklem yüzdesi

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin ameliyathane uygulamasından beklentilerinin sıklık sırasına göre; ameliyatı gözlemek (%69.8), hemşirenin ameliyat hazırlığını gözlemek (%69.4), ameliyathane ortamını gözlemek (%59.7), asepsi antisepsi kurallarının uygulanmasını (%36.8) ve ameliyatta kullanılan aletlerin kullanım şeklini gözlemek (%36.8) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerden sadece %4.2' si ameliyathane uygulamasının beklentisini karşılamadığını belirtmiştir.

Ameliyathane uygulamasına yönelik öğrencilerin yaşadığı duygu ve düşünceler Tablo 2 'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Ameliyathane Uygulamasına Yönelik Duygu ve Düşünceleri

	Evet	Hayır	Kısmen
	n (%)	n (%)	n (%)
Ameliyathane uygulamasına çıkmadan önceki duygular			
Ortamını merak etme	141 (97.9)	1 (0.7)	2 (1.4)
Heyecanlanma	112 (77.8)	15 (10.4)	17 (11.8)
Sabırsız hissetme (uygulama sırasını beklerken)	80 (55.6)	32 (22.2)	32 (22.2)
Olumsuz bir deneyim yaşamaktan korkma	48 (33.3)	72 (50)	24 (16.7)
Gergin hissetme	31 (21.5)	85 (59)	28 (19.4)
Ameliyathane uygulaması sırasındaki duygular			
Uygulamadan keyif alma	111 (77.1)	6 (4.2)	27 (18.8)
Steril alanla temas gibi nedenlerle tedirgin hissetme	78 (54.2)	36 (25)	30 (20.8)
Ne yapması gerektiği konusunda tedirginlik hissetme	67 (46.5)	34 (23.6)	43 (29.9)
Yalnız hissetme	52 (36.1)	55 (38.2)	37 (25.7)
Ortamdaki kokudan olumsuz etkilenme	39 (27.1)	59 (41)	46 (31.9)
Ortamının hayal ettiği gibi olması	32 (22.2)	53 (36.8)	58 (40.3)
Savunmasız hissetme	26 (18.1)	91 (63.2)	26 (18.1)
Sıkılma	14 (9.7)	92 (63.9)	38 (26.4)
Ameliyathane uygulamasına yönelik düşünceler			
Ameliyathane deneyiminin gerekli olduğunu düşünme	137 (95.1)	2 (1.4)	5 (3.5)
Ameliyathane uygulaması yararlı olduğunu düşünme	125 (86.8)	3 (2.1)	16 (11.1)
Ameliyathane hemşiresinin çalışma ortamını gördüğü için kendini şanslı hissetme	117 (81.3)	13 (9)	14 (9.7)
Uygulamaya çıktıktan sonra asepti- antisepsi kavramını daha iyi anladığını düşünme	115 (79.9)	6 (4.2)	23 (16)
Ameliyathane ortamının eğitici olduğunu düşünme	114 (79.2)	4 (2.8)	26 (18.1)
Ameliyathane uygulamasının kariyer tercihini etkilediğini düşünme	80 (55.6)	31(21.5)	33 (22.9)
Ameliyathanenin gergin bir ortam olduğunu düşünme	60 (41.7)	45 (31.3)	39 (27.1)
Ameliyathane ortamına yönelik düşüncelerin şekillenmesi	50 (34.7)	45 (31.3)	49 (34)

n: Örneklem sayısı, (%): Örneklem yüzdesi

Tablo 2 incelendiğinde ameliyathane uygulaması öncesinde öğrencilerin %97.9'u ameliyathane ortamını merak ettiğini, %77.8'i heyecanlandığını, %33.3 'ü olumsuz bir deneyim yaşamaktan korktuğunu belirtmiştir. Ameliyathane uygulaması sırasında ise öğrencilerin %54.2'si yanlışlıkla steril alana dokunabileceği konusunda tedirginlik yaşadığını, %27.1'i ortamdaki kokudan rahatsız olduğunu ve %36.1'i ise kendini yalnız hissettiğini ifade etmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %81.3'ünün ameliyathane hemşirelerinin çalışma ortamını gördüğü için kendini şanslı hissettiği, %79.9'unun uygulama sonrası asepti- antisepsiye daha iyi anladığını düşündüğü ve %95.1'inin ise ameliyathane deneyiminin gerekli olduğunu düşündüğü saptanmıştır.

Ameliyathanede uygulama yapan öğrencilerin ortama uyumlarının ve deneyimlerin karşılaştırılması Tablo 3'te verilmiştir.

Ameliyathane uygulaması sırasında öğrencilerin %47.2'si ortama uyum sağlama konusunda ameliyathane ekibi tarafından desteklendiğini, %43.1'i uygulama sırasında hemşirelerle kolaylıkla iletişim kurabildiğini ve %42.3'ü ise uygulama

sırasında rahatlıkla sorularını sorabildiğini ifade etmiştir. Tablo 3 incelendiğinde ameliyathane uygulamasını eğitim hemşiresi rehberliğinde devam ettiren öğrencilerin, ameliyathaneye uyum sağlamada daha çok desteklendiği ($\chi^2=9.49$, $p=0.009$), hemşirelerle daha rahat iletişim kurduğu ($\chi^2=25.57$, $p=0.000$), sorularını daha rahat sorduğu ($\chi^2=14.24$, $p=0.001$) ve uygulama sırasındaki gözlemleri konusunda daha fazla bilgi aldığı ($\chi^2=10.48$, $p=0.005$) saptanmıştır.

Öğrencilerin %45.8'i ameliyathanede yapılan iki günlük uygulama süresini yeterli bulurken, %50.7'sinin süreyi kısa bulduğu belirlenmiştir. Uygulama sonrasında sorulan “ameliyathane hemşiresi olmak ister miydiniz?” sorusuna öğrencilerin %47.2'si (n=68) evet cevabını verirken, %36.1'i (n=52) kararsız olduğunu belirtmiştir. Ameliyathane hemşiresi olmayı isteyenlerin isteme nedenleri sıklıkla ameliyathanenin hareketli, heyecan verici, ilgi çekici ve bağımsız olması iken ameliyathane hemşiresi olmak istemeyen ve kararsız olanların nedenlerinin ise sıklıkla uzun süre ayakta kalmak, kapalı ortamda çalışmak ve ağır iş yükünün olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin ameliyathane uygulamasına yönelik önerilerinin ise sıklıkla ameliyathane ekibinin öğrencilerle birebir etkileşimde olması (%70.1) ve öğrencilerin sürece aktif olarak katılmaları (%63.2) olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Ameliyathane Uygulamasında Eğitim Hemşiresi Rehberliğinin Öğrenci Uyumuna ve Deneyimine Etkisi

	Eğitim Hemşiresi	Evet n (%)	Hayır n (%)	Kısmen n (%)	χ^2	p
Ameliyathane personelinden ortama uyum sağlamada destek alma	Var	53 (56.4)	16 (17)	20 (26.6)	9.49	0.009
	Yok	15 (30)	16 (32)	19 (38)		
Uygulama sırasında hemşirelerle iletişim kurabilme	Var	54 (57.4)	15 (16)	25 (26.6)	25.57	0.000
	Yok	8 (16)	23 (46)	19 (38)		
Uygulama sırasında soru sorabilme	Var	49 (52.1)	17 (18.1)	28 (29.8)	14.24	0.001
	Yok	12 (24)	22 (44)	16 (32)		
Uygulama sırasındaki gözlemlerine yönelik bilgi alabilme	Var	42 (44.7)	15 (16)	37 (54)	10.48	0.005
	Yok	9 (18)	14 (28)	27 (54)		

n: Örneklem sayısı, (%): Örneklem yüzdesi

Tartışma

Ameliyathane uygulaması hemşirelik öğrencilerinin özellikle cerrahi hastalıkları hemşireliği dersini aldıkları dönemde uygulama yapma fırsatı bulduğu özel bir alandır. Bu alanda uygulama yapan öğrencilerin duygu, düşünce ve deneyimleri ile klinik rehberliğin öğrenci deneyimlerine etkisi bu çalışmada gösterilmiştir.

Hemşirelik eğitiminde öğrenciler sıklıkla servis, acil ve yoğun bakım gibi birimlerde klinik uygulama yapmaktadır (Polat ve ark., 2018). Bu uygulama yerlerinden farklı olarak ilk kez ameliyathaneye girecek bir öğrenci için ameliyathane ortamı merak uyandıran, bilinmezliklerle dolu ve stres yaratan bir alandır. Ameliyathanenin ortamı, öğrencinin ameliyathaneye girişinden çıkışına kadar geçen sürede yaptığı uygulamalar (forma değiştirme, maske-bone takma, galoş giyme vb.) ve hastanın ameliyata girmesinden çıkmasına kadar geçen süreçlerdeki durumlar öğrencilerin merak duygusunu etkilemektedir. Araştırmamızda öğrencilerin ameliyathane uygulamasına çıkmadan önce gerginlik ve korku gibi negatif duyguların yanı sıra daha yoğun olarak merak, heyecan ve sabırsızlık gibi pozitif duygular hissettikleri belirlenmiştir. Fındık ve ark. (2015), ameliyathane uygulamasında öğrencilerin düşük düzeyde stres yaşadıklarını belirlemiştir. Gerginlik, korku ve kaygı, öğrencilerin klinik eğitim verimliliğini, akademik performansını, eleştirel düşünmesini, öğrenme çıktılarını ve bilişsel değerlendirmeyi etkilemektedir (Cheung & Au, 2011). Öğrencilerin kaygılarının erken tanınmasının ve önlenmesinin akademik performansları ile psikososyal ve fiziksel sağlıkları üzerinde etkili olabileceği belirtilmiştir

(Mohammadi ve ark., 2019). Bu nedenle, öğrencilerde kaygının azaltılmasına çözüm bulmak gereklidir. Simülasyon, klinik öğrenci eğitiminde stres ve kaygıyı azaltmak için önerilen ve kullanılan eğitim yöntemlerinden biridir. Ameliyathane uygulaması öncesinde simülasyona dayalı eğitim verilmesinin öğrencilerde korkuyu azalttığı belirlenmiştir (Del Blanco ve ark., 2017). Ameliyathanede yaşanabilecek olumsuz deneyimleri azaltmak için ameliyathaneye gitmeden önce simülasyon, demonstrasyon, video gibi yöntemlerle öğrenciler klinik uygulamaya hazırlanmalıdır. Yapılan bir araştırmada öğrencilerin ameliyathaneye uygulamasına gitmeden önce simülasyon ve demonstrasyonla ön hazırlık yapmak istedikleri bulunmuştur (Breedt & Labuschagne, 2019). Ameliyathane öğrenciler için olumlu ya da olumsuz deneyim yaşadıkları bir birim olsa da Hughes (2006)'in çalışmasında öğrencilerin ameliyathane uygulamasını değerli bir uygulama olarak düşündükleri ve bu uygulamadan keyif aldıkları belirlenmiştir (Hughes, 2006).

Ameliyathane radyasyon, anestetik maddeler ve cerrahi duman gibi risklerin bulunduğu, kapalı ortama sahip olan ve uzun süre ayakta çalışmayı gerektiren aynı zamanda hemşirenin kendini daha bağımsız ve değerli hissettiği bir çalışma alanıdır (Akalin & Modanlıoğlu, 2020). Çalışmamızda öğrencilerin ameliyathane hemşiresinin çalıştığı ortamı görmelerinin, kendilerini şanslı hissetmelerini etkilediği ve bu durumun kariyer tercihlerinin şekillenmesine imkan sağladığı belirlenmiştir. Nitekim çalışmamızda öğrencilerin %47.2'si ameliyathane hemşiresi olmayı istediklerini belirtmiştir. Araştırmamızda asepsi-antisepsi gibi kavramların daha iyi anlaşıldığının düşünülmesi ayrıca ameliyathane ortamının eğitici ve yararlı olduğunun belirtilmesi, ameliyathane deneyiminin öğrencilerin bilgi düzeyine etkisinin de olduğunu göstermektedir. Callagan (2011), ameliyathane uygulamasının öğrencilerin cerrahi deneyimi anlamalarına yardımcı olduğunu belirtmektedir (Callagan, 2011). Ameliyathane deneyiminin hayal edilen ortamla görülen ortamın karşılaştırmasına imkan sağlaması, öğrencinin ameliyathane ortamına yönelik düşüncelerini şekillendirmektedir. Breedt ve Labuschagne (2019), çalışmalarında, uygulama öncesi yeterli eğitim ve hazırlığın öğrencilerin ameliyathaneyi öğrenmeleri ve ameliyathane hakkındaki izlenimleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğunu, bu durumun ise daha fazla öğrencinin ameliyathane hemşireliğini kariyer yolu olarak seçmesine neden olabileceğini belirtmişlerdir (Breedt & Labuschagne, 2019). Hemşirelik öğrencilerinin ameliyathane deneyimlerinin odak grup görüşmesi ile değerlendirildiği bir araştırmada öğrencilerin ameliyathanede uygulama yapma olanağının kısıtlı olduğu ve çoğunlukla gözlem yaptıkları ancak eğitimlerine iyi yönde katkı sağladığı ve mezuniyet sonrası kariyer tercihlerinde bu uygulamanın etkisinin olacağını düşündükleri belirtilmektedir (van Giersbergen ve ark., 2016). Öğrencilerin ameliyathane deneyiminin ameliyat öncesi ve sonrası verilen hemşirelik bakımının önemini anlamalarına da katkı sağladığı düşünülmektedir.

Ameliyathanenin hareketli, heyecan verici ve ilgi çekici bulunması, uzun süre ayakta kalmak, kapalı ortamda çalışmak ve ağır iş yükü gibi nedenlerin öğrencilerin mezuniyet sonrası ameliyathane hemşiresi olma tercihini etkilediği bulunmuştur. Ameliyathane hemşireleri çevresel risklere maruz kalma, uzun süre ayakta durma, kapalı ortamda çalışma ve beslenme düzensizliği gibi nedenleri ameliyathanede çalışmanın olumsuz yanları olarak bildirmiştir (Akalin & Modanlıoğlu, 2020). Araştırmamızda ise ameliyathanede çalışmak istemeyen ya da kararsız olan öğrenciler (%52.8) iş yükü, uzun süre ayakta durma ve kapalı ortamda çalışma gibi olumsuzluklar nedeniyle ameliyathanede çalışmak istemediklerini belirtmiştir. Ameliyathane hemşirelerinin belirttiği olumsuzluklarla öğrenci görüşlerinin benzer olması, ameliyathane uygulaması sırasında öğrencilerin sadece ameliyathane ortamını değil aynı zamanda hemşirenin çalışma şartlarını da incelediğini göstermektedir. Saxton ve Nauser (2020)'ın araştırmasında öğrenciler ameliyathane ve acil servis gibi özelleşmiş birimde uygulama yapmışlar ve araştırma sonucunda bazı öğrencilerin mezuniyet sonrası özel bir birimde çalışmak istediğini belirttikleri bazılarının ise uygulama sonrasında özelleşmiş birimin kendisi için uygun olmadığını anladığı belirlenmiştir

(Saxton & Nauser, 2020). Öğrencilerin ameliyathane gibi özel birimleri mezuniyetleri öncesinde görmelerinin meslek hayatlarına yön vereceği düşünülmektedir.

Klinik uygulamaların deneyimli rehberlerle birlikte gerçekleştirilmesi öğrencilerin öğrenme düzeyine olumlu bir katkı sağlamaktadır (Crafoord ve ark., 2018; Elcigil & Sari, 2008; Foster ve ark., 2015). Araştırmamızda eğitim hemşiresi rehberliğinde ameliyathane uygulamasını tamamlayan öğrencilerin; hemşirelerden destek alma, soru sorabilme, iletişim kurabilme ve gözlemlerine yönelik bilgi alabilme fırsatının arttığı belirlenmiştir. Öğrencilerin klinik rehberlerden öğretme, açıklama, destek verme, denetleme ve teşvik etme gibi beklentileri vardır (Allari & Farag, 2017). Araştırmalarda deneyimli ameliyathane hemşiresi eşliğinde yapılan ameliyathane uygulamasının, rehbersiz yapılan uygulamaya göre başarı düzeylerinde anlamlı derecede daha etkili olduğu; öğretmeye istekli, destekleyici ve öğrenci odaklı yaklaşım sergileyen ameliyathane çalışanlarının öğrencilerin memnuniyetini daha çok etkilediği ve artırdığı belirtilmektedir (Hughes, 2006; Ricketts & Gray, 2010). Dikmen ve Bayraktar (2021), hemşirelik öğrencilerinin ameliyathane uygulamalarına ilişkin deneyimlerini inceledikleri nitel bir çalışmada, öğrenci hemşirelerde öğrenmeyi kolaylaştırmak ve anlamlı öğrenme deneyimleri yaratmak için personel ve eğitmenler tarafından desteklenmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Etkili yönlendirme ve rehberlik, öğrencilerin ameliyathane uygulamasının daha yararlı geçmesini sağlamak ve öğrenme süreçlerini olumlu etkilemektedir (Meyer ve ark., 2016; Ricketts & Gray, 2010).

Sonuç ve Öneriler

Hemşirelik öğrencileri mezun olduktan sonraki çalışma yaşamına uyum sağlayabilmeleri ve mesleği öğrenebilmeleri için dört yıllık eğitim sürecinde birçok alanda uygulama yapmaktadır. Öğrenciler için ameliyathane ameliyat süreci hazırlıklarını ve ameliyathane hemşiresinin çalışma ortamını gözlemlene fırsatı sunduğu için değerli bir klinik uygulama alanıdır. Öğrencilerin uygulama öncesinde merak heyecan gibi duygular yaşadıkları, olumsuz faktörler olsa da öğrencilerin çoğunun uygulamadan keyif aldığı belirlenmiştir. Bu uygulama öğrencilerin merak ettikleri ortamı görmelerine, bilgilerini pekiştirmelerine ve kariyer tercihlerinin şekillenmesine katkı sağlamıştır. Ameliyathane uygulaması sırasında öğrencilerle birebir ilgilenecek bir rehberin bulunmasının, öğrencinin ortama uyum sağlamasına, daha rahat iletişim kurmasına ve bilgisinin artmasına katkı sağladığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, ameliyathane ortamının öğrenmenin kolaylaştırılmasına yarar sağladığını ve öğrencilerin olumlu öğrenme deneyimi kazandıklarını düşündürmektedir. Araştırma sonucunda;

- Cerrahi hastalıkları hemşireliği dersini alan tüm öğrencilerin ameliyathane uygulaması yapması,
- Ameliyathane uygulaması sırasında öğrencilere deneyimli ameliyathane hemşirelerinin, eğitim hemşiresinin ya da akademisyenlerin eşlik etmesi,
- Ameliyathane uygulamasına çıkmadan önce simülasyon, demonstrasyon ve dijital yöntemler gibi farklı eğitim-öğretim yöntemleriyle öğrencilerin uygulamaya hazırlanması,
- Eğitimsel ve ameliyathane ekibi arasında iş birliği sağlanarak öğrencilerin ameliyathane ortamına uyumunun kolaylaştırılması ve,
- Eğitimsel öğrencilerin ameliyathane uygulamasındaki deneyimlerini geliştirmeye yönelik eğitim stratejileri geliştirmeleri önerilmektedir.

Etik Kurul Beyanı

Araştırma, Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan (20/05/2019–12/204) alınan etik kurul onayı kapsamında gerçekleşmiştir.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Öğrencilerin klinik uygulamaları sürecinde değerli katkılarını sunan ameliyathane eğitim hemşireleri, ameliyathane hemşireleri ve sağlık personellerine en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Kaynaklar

- Akalın, B., & Modanlıoğlu, A. (2020). Ameliyathane hemşiresi olmak: nitel bir çalışma. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(1), 100-108. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.556995>
- Allari, R. S., & Farag, M. K. (2017). Nursing students' expectations regarding clinical training: a qualitative study. *International Journal of Nursing Sciences*, 7(3), 63-70. <https://doi.org/10.5923/j.nursing.20170703.02>
- Arabacı, L. B., Korhan, E. A., Tokem, Y., & Torun, R. (2015). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik deneyim öncesi-sırası ve sonrası anksiyete ve stres düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-16.
- Averlid, G., & Høglund, J. S. (2020). The operating room as a learning arena: Nurse anaesthetist and student nurse anaesthetist perceptions. *Journal of Clinical Nursing*, 29(9-10), 1673-1683. <https://doi.org/10.1111/jocn.15227>
- Breedt, S., & Labuschagne, M. (2019). Preparation of nursing students for operating room exposure: A South African perspective. *African Journal of Health Professions Education*, 11(1), 22-26. <https://doi.org/10.7196/AJHPE.2019.v11i3.1215>
- Callaghan, A. (2011). Student nurses' perceptions of learning in a perioperative placement. *Journal of Advanced Nursing*, 67(4), 854-864. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2010.05518.x>
- Cheung, R. Y. M., & Au, T. K. F. (2011). Nursing students' anxiety and clinical performance. *Journal of Nursing Education*, 50(5), 286-289. <https://doi.org/10.3928/01484834-20110131-08>
- Crafoord, M. T., Mattsson, J., & Fagerdahl, A. M. (2018). Operating room nurses' perceptions of the clinical learning environment: a survey study. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 49(9), 416-423. <https://doi.org/10.3928/00220124-20180813-07>
- Del Blanco, A., Torrente, J., Fernández-Manjón, B., Ruiz, P., & Giner, M. (2017). Using a videogame to facilitate nursing and medical students' first visit to the operating theatre. A randomized controlled trial. *Nurse Education Today*, 55, 45-53. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.04.026>
- Dikmen, B. T., & Bayraktar, N. (2021). Nursing Students' Experiences Related to Operating Room Practice: A Qualitative Study. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, 36(1), 59-64. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2020.06.025>
- Elcigil, A., & Sari, H. Y. (2008). Students' opinions about and expectations of effective nursing clinical mentors. *Journal of Nursing Education*, 47(3), 118-123. <https://doi.org/10.3928/01484834-20080301-07>
- Fındık, Ü. Y., Özbas, A., Çavdar, I., Topçu, S. Y., & Önler, E. (2015). Assessment of nursing students' stress levels and coping strategies in operating room practice. *Nurse Education in Practice*, 15(3), 192-195. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2014.11.008>
- Foster, H., Ooms, A., & Marks-Maran, D. (2015). Nursing students' expectations and experiences of mentorship. *Nurse Education Today*, 35(1), 18-24. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2014.04.019>
- Göriş, S., Bilgi, N., & Korkut Bayındır, S. (2014). Hemşirelik eğitiminde simülasyon kullanımı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 25-29.
- Hughes, S. (2006). Evaluating operating theatre experience student nurses in South East Wales. *Journal of Perioperative Practice*, 16(6), 290-298. <https://doi.org/10.1177/175045890601600604>
- Meyer, R., Van Schalkwyk, S. C., & Prakaschandra, R. (2016). The operating room as a clinical learning environment: An exploratory study. *Nurse Education in Practice*, 18, 60-72. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2016.03.005>

- Mohammadi, G., Tourdeh, M., & Ebrahimian, A. (2019). Effect of simulation-based training method on the psychological health promotion in operating room students during the educational internship. *Journal of Education and Health Promotion, 8*. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_106_19
- Morgan, R. (2006). Using clinical skills laboratories to promote theory–practice integration during first practice placement: an Irish perspective. *Journal of Clinical Nursing, 15*(2), 155-161. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2006.01237.x>
- Munoz-Price, L. S., Birnbach, D. J., Lubarsky, D. A., Arheart, K. L., Fajardo-Aquino, Y., Rosalsky, M., . . . Namias, N. (2012). Decreasing operating room environmental pathogen contamination through improved cleaning practice. *Infection Control & Hospital Epidemiology, 33*(9), 897-904. <https://doi.org/10.1086/667381>
- Polat, Ş., Erkan, H. A., Çınar, G., & Doğrusöz, L. A. (2018). Bir üniversite hastanesinde klinik uygulama yapan öğrenci hemşirelerin uygulama alanlarına yönelik görüşleri. *Journal of Health and Nursing Management, 5*(2), 64-74. <https://doi.org/10.5222/SHYD.2018.064>
- Pollard, C., Ellis, L., Stringer, E., & Cockayne, D. (2007). Clinical education: A review of the literature. *Nurse Education in Practice, 7*(5), 315-322. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2006.10.001>
- Ricketts, D. L., & Gray, S. E. (2010). Improving associate degree nursing students' perioperative clinical observation experiences. *AORN Journal, 91*(3), 383-389. <https://doi.org/10.1016/j.aorn.2009.09.028>
- Saxton, R., & Nauser, J. (2020). Students' experiences of clinical immersion in operating room and emergency department. *Nurse Education in Practice, 43*, 102709. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102709>
- van Giersbergen, M. Y., Ozsaker, E., Dirimese, E., & Alcan, A. O. (2016). The operating room experiences of nursing students: A focus group study. *Journal of PeriAnesthesia Nursing, 31*(2), 146-153. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2014.11.017>